

*Boba Brankov, student doktorskih studija,
broj indeksa DS 1/10,
Univerzitet u Novom Sadu,
Pravni fakultet u Novom Sadu,
boba.brankov@gmail.com*

PREGLED BIBLIOGRAFIJE RADOVA ZA IZRADU DOKTORSKE
DISERTACIJE POD NASLOVOM:

Funkcija organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava

Nosilac autorskog prava ili srodnih prava ima na raspolaganju dva načina ostvarivanja svojih prava: individualno i kolektivno ostvarivanje. Zakonom je predviđeno da se u određenim slučajevima autorsko ili srodna prava mogu ostvarivati samo kolektivno. Ostvarivanje autorskog ili srodnih prava vrši se preko organizacije za ostvarivanje autorskog i srodnih prava. Osnivanje, struktura i delatnost ovih organizacija regulisana je Zakonom o autorskom i srodnim pravima ("Sl. glasnik RS", br. 104/2009, 99/2011, 119/2012 i 29/2016- odluka US), zakonom kojim je regulisana materija autorskog i srodnih prava.

Članom 152 ZASP je predviđeno da je organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava neprofitna organizacija, koja je specijalizovana za ostvarivanje određenih vrsta prava povodom određenih predmeta zaštite. To znači da cilj organizacije nije sticanje profita već ostvarivanje autorskog i srodnih prava za račun njihovih nosioca. Takođe, osnivanje organizacije se bazira na načelu specijalnosti, jer njena delatnost mora biti određena kako u pogledu predmeta zaštite, tako i autorskopравnih i srođnopravnih ovlašćenja koja ostvaruje za račun njihovih nosioca.

U našoj zemlji postoje četiri organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava koje imaju dozvolu Zavoda za intelektualnu svojinu: SOKOJ (Organizacija muzičkih autora Srbije), PI (Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora), OFPS (Organizacija proizvođača fonograma Srbije) i OFA (Organizacija fotografskih autora). U svetu postoje mnogobrojne organizacije za

kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava. Prva organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog prava osnovana je u Francuskoj 1851. godine i nosi naziv SACEM (Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique). Ova organizacija postoji i danas i bavi se zaštitom autora muzičkih dela.

Organizaciju osnivaju nosioci autorskog ili srodnih prava, odnosno njihova udruženja. Da bi ostvarivala svoju delatnost, organizacija mora pribaviti dozvolu za rad nadležnog organa, odnosno Zavoda za intelektualnu svojinu Republike Srbije. Da bi dobila dozvolu za rad, organizacija mora ispunjavati uslove koji su predviđeni ZASP. Organizacija stiče svojstvo pravnog lica upisom u registar udruženja, u skladu sa važećim zakonom.

Shodno našem pravu, ne mogu postojati dve organizacije koje imaju isti predmet zaštite, odnosno putem kojih se ostvaruju ista autorskopravna i srodonpravna osvlaćenja. Na taj način, organizacije koje dobiju dozvolu za rad imaju monopolski položaj u pogledu ostvarivanja autorskopравnih, odnosno srodonpravnih ovlašćenja nosioca prava. Ovaj princip je zastupljen u većini pravnih sistema.

Osnovna funkcija organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava jeste upravo ostvarivanje autorskopравnih i srodonpravnih ovlašćenja, koja ostvaruju za račun njihovih nosioca. Ostvarivanje navedenih prava vrši se na osnovu ugovora koje organizacije zaključuju sa nosiocima prava. Radi se o složenom ugovoru koji sadrži elemente ugovora o ustupanju imovinskopravnih ovlašćenja, ugovora o nalogu i ugovora o komisijonu, jer organizacija prilikom ostvarivanja ovlašćenja nosioca prava deluje u svoje ime ali za tuđ račun (za račun nosioca autorskopравnih i srodonpravnih ovlašćenja). Nosioci prava mogu ustupiti organizaciji ostvarivanje isključivih (apsolutnih) i neisključivih (relativnih) imovinskopravnih ovlašćenja. Kada je reč o isključivim imovinskopravnim ovlašćenjima, treba istaći da se radi o ovlašćenjima kao što su izvođenje autorskog dela, prenošenje izvođenja, emitovanje, javno saopštavanje sa nosača zvuka i druga ovlašćenja koja se pogodna za kolektivno ostvarivanje. Ustupanje pomenutih ovlašćenja ima isključivi karakter, jer nosilac prava ne može ustupiti navedena ovlašćenja većem broju organizacija, već samo jednoj organizaciji koje je ovlašćena dozvolom nadležnog organa da ostvaruje zaštitu određenog predmeta autorskog ili srodonnog prava u okviru svog delokruga. Takođe,

nosioци прava уступaju ислjучива имовинскоправна овлашћенja организациji за све своje предмете заштите. Сви предмети заштите за коje организациja остварuje имовинскоправна овлашћенja у своje име а за рачун носиоца прava чине репертоар организациje. Са друге стране, под релативним имовинскоправним овлашћенjима се подразумева овлашћенje организациje да у своje име а за рачун носиоца прava врши наплату накнаде за коришћенje одређених предмета ауторскоправне, односно сродноправне заштите. Организациja са корисницима закључује уговоре на основу којих уступа неискључива овлашћенja употребе предмета заштите из њеног репертоара. Истим уговорима се утврђује износ накнаде коju су корисници дужни да уплате организациji на име коришћенja предмета заштите њеног репертоара.

Једно од најзначајнијих спорних питања када је реч о организациjама за колективно остваривање ауторског и сродних прava jeste управо тарифа на основу коje организациja врши одређивање накнаде за коришћенje предмета заштите из репертоара. Тарифу споразумно усвајају организациja и репрезентативно удружење корисника. Уколико у законом предвиђеном року стране не постигну споразум, предлог тарифе управни одбор организациje доставља Заводу за интелектуалну својину ради прибављања сагласности. Основно питање коje се поставља у пракси jeste да ли су износи накнаде предвиђени тарифом усклађени са друштвеним стандардом у нашој земљи и да ли је она заиста примерена врсти и начину искоришћавања ауторског дела, односно предмета сродног прava.

Друго значајно питање коje се поставља у теорији и у пракси jeste монополски положај организациja за колективно остваривање ауторског и сродних прava. У већини земаља је заступљен принцип монополског положаја организациje у оквиру области за коju је специјализована самим оснивањем. Монополски положај организациje оправдана се једноставношћу и ефикасношћу у погледу остваривања прava, смањеним трошковима остваривања прava, јавним интересом који се огледа у издвајању средстава прикупљених од стране организациje за развој културе и уметности. Са друге стране у постоје и шватања да је монополски положај организациje неоправдан како због монополских накнада за коришћенje дела, тако и због техничког напретка који ће омогућити контролу коришћенja ауторских дела и предмета сродних прava без посредовања организациje. Европска комисија је усвојила 2012. године Предлог Директиве о колективном остваривању ауторског и сродних прava и мултитериторијалном

ustupanju prava na muzičkim delima za onlajn korišćenje na unutrašnjem tržištu. Reč je uvođenju takozvane panevropske licence, na osnovu koje će nosilac prava moći da ustupi svoja ovlašćenja bilo kojoj organizaciji sa teritoriji Evropske Unije, radi ostvarivanja istih na teritoriji cele EU ili samo pojedinih zemalja EU. Takođe, organizacije članica zemalja će moći pravo korišćenja svog repertoara da ustupe korisniku u bilo kojoj članici EU, kako za korišćenje predmeta zaštite na celoj teritoriji EU, tako i na teritoriji pojedinih zemalja članica. Navedenim rešenjem se uvodi sistem slobodne konkurencije organizacija na tržištu EU. Prednosti i mane jednog i drugog sistema, svakako će biti jedna od tema ove disertacije.

Osnovna funkcija organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava sadržana je u samom naslovu. Kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava biće sagledano sa aspekta imovinskopravnih ovlašćenja autorskog i srodnih prava koja se ostvaruje putem organizacije, odnosa organizacije i nosioca prava, odnosa organizacije i korisnika. Takođe, tema rada biće i funkcija organizacije kroz prizmu naknade za korišćenje predmeta zaštite, koja je propisana tarifom organizacije. Na kraju poseban deo biće posvećen kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava u okviru monopolskog položaja organizacije, kao dominantnom principu funkcionisanja organizacija u svetu, te odnos sistema monopolskog položaja i slobodne konkurencije organizacija. Iako ne predstavljaju centralni problem ovog rada, posebna poglavlja biće posvećena strukturi i istoriji nastanka organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava. Osnovni zadatak će biti sagledavanje funkcije organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava u Republici Srbiji, ali će njihova funkcija biti svakako sagledana i kroz rad organizacija u stranim državama i međunarodnu saradnju organizacija.

U nastavku se nalazi spisak literature koja će biti korišćena prilikom pisanja disertacije, sa napomenom da je u pitanju preliminarni spisak iz razloga što će se izbor literature menjati i dopunjavati tokom procesa pisanja. Izvori poput domaće i međunarodne sudske prakse, zakona i drugih propisa se na navode ovom prilikom, već će biti sastavni deo konačnog spiska literature korišćene prilikom pisanja disertacije.

KNJIGE

- Besarović V., *Intelektualna svojina, industrijska svojina i autorsko pravo* (Biblioteka Udžbenici), Univerzitet, Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, Beograd, 2011,
- Besarović V., Žarković B., *Intelektualna svojina, Dosije*, Beograd, 1999,
- *Copyright and Related Rights*, (Collection of Papers published within the Tempus Project 144582) SS. Cyril and Methodius University Skopje, Iustinianus Primus Law Faculty, Skopje, 2012,
- Cornish W., Llewelyn D., *Intellectual Property, Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights*, Sweet & Maxwell, London, 2003,
- Davies G., *Copyright and the Public Interest (Modern Legal Studies)*, Sweet & Maxwell, London, 2002 ,
- Davies G., *Copyright and the Public Interest, IIC Studies*, Munich, 1994,
- Ficsor M. *Collective Management of Copyright and Related Rights*, WIPO, Geneva, 2002,
- Frimerman A., *Društveno organizovanje izumitelja i autora tehničkih unapređenja*, Rast YU, Rijeka, 1984,
- Gervais D., *Collective Management of Copyright and Related Rights*, WIPO, Kluwer Int. ,London, 2006,
- Gavrilović M.S., *Osnovi i sredstva građanskopravne zaštite autorskih prava u Jugoslaviji s osvrtom na uporedno pravo*, doktorska disertacija, s. n., Beograd, 2006,
- Idris K., *Intelektualna svojina, Moćno sredstvo ekonomskog rasta*, Zavod za intelektualnu svojinu, BalkanKult, Beograd, 2003,
- Lucena C, *Collective Rights and Digital Content, The Legal Framework for Competition, Transparency and Multi-territorial Licensing of the New European Directive on Collective Rights Management*, Springer International Publishing 2015,
- Marković S., *Autorsko pravo i srodna prava*, Službeni glasnik, Beograd, 1999,

- Marković S., Pravo intelektualne svojine i informaciono društvo (Pravna biblioteka), Službeni glasnik, Beograd, 2014,
- Marković S., Popović D., Pravo intelektualne svojine, Beograd, 2014,
- Marković S., Miladinović Z., Autorsko pravo i srodna prava, Pravni fakultet Univerziteta, Institut za pravne i društvene nauke, Kragujevac, 2014,
- Marković S., Osnovi autorskog prava i susednih prava, Naučna knjiga, Beograd, 1992,
- Miladinović Z., Praktikum za pravo industrijske svojine i autorsko pravo, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Niš, 2003,
- Miladinović Z., Subjektivna prava intelektualne svojine, sticanje, sadržina, ograničenja, zaštita, Centar za publikacije Pravnog fakulteta, Niš, 2004,
- Popović D., Isključiva prava intelektualne svojine i slobodna konkurencija, Beograd, 2012,
- Rudić-Dimić Lj., Model zaštite autorskih prava na polju književnosti, BalkanKult, Beograd, 2003,
- Spasić V., Autorska dela u digitalnom okruženju, Pravni fakultet, Centar za publikacije, Niš, 2011,
- Spasić V., Moralna prava autora : magistarska teza, Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu, 1998,
- Schepens P., Guide to the Collective Administration of Authors Rights, UNESCO, Paris, 2000,
- Stamatoudi I., Copyrights and Multimedia Products, A Comparative Analysis (Cambridge Studies in Intellectual Property Rights), University Press, Cambridge, 2002,
- Stojanović B., Priručnik za autorsko i srodna prava (Biblioteka Pravo, zakonodavstvo i sudska praksa), Službeni glasnik, Beograd, 2008,
- Stokes S., Digital Copyright, Law and Practice, Hart Publishing, Portland, 2007,
- Todorović V., Intelektualna i druga dobra, 84 multilateralne međunarodne konvencije i drugi akti (Međunarodni ugovori), Službeni glasnik, Beograd, 2000,
- Uchtenhagen, U., Copyright, Collective Management in Music, Wipo, Geneva, 2011.

ČLANCI I DRUGI MATERIJALI

- Besen S. et al, An Economic Analysis of Copyright Collectives, Virginia Law Review, Vol. 78, No 1, 1992,
- Boyle J., Manifesto on WIPO and the Future of Intellectual Property, Duke Law and Technology Review, No.9, 2004, <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1113&context=dlr>
- Collective Management of Copyright and Related Rights and Multiterritorial Licensing of Rights in Musical Works For Online https://ameliaandersdotter.eu/sites/default/files/beuc_-_crm.pdf
- Dabetić Trogrlić V., Osporavanje statusa kolektivne organizacije za ostvarivanje autorskih srodnih prava, Singidunum revija, 2011,
- Drexl J. Et al, Comments on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market, Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich, 2012,
- Ficsor M., At a Triple Crossroads: Should It Remain Voluntary Or May It Be “Extended” Or Made Mandatory?, Copyright Bulletin, 2003, http://portal.unesco.org/culture/en/files/14935/10657988721Ficsor_Eng.pdf/Ficsor%2BEng.pdf
- Ghosh S., Intellectual Property Rights –the View from Competition Policy, Northwestern University Law Review, Vol. 103, Colloquy, 2009,
- Jovanović M., O potrebi reforme Zakona o autorskom pravu, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 47, broj 3-4, 1960,
- Kretschmer M., The Aims of European Competition Policy Towards Copyright Collecting Societies , Society for Economic Research on Copyright Issues, Annual Congress, 2005, <http://www.serici.org/2005/kretschmer.pdf>

- Krneta S., Razvoj autorskog prava u Jugoslaviji, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 45, broj 4, 1989,
- Liu W., Models For Collective Management of Copyright from an International Perspective: Potencial Changes for Enhancing Performance, Journal of Intellectual Property Rights, 2012, [http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/13410/1/JIPR%2017\(1\)%2046-54.pdf](http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/13410/1/JIPR%2017(1)%2046-54.pdf)
- Miladinović Z., Usluge organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava, XXI vek-vek usluga i uslužnog prava, Kragujevac, 2011,
- Menell P.S., Intellectual Property-General Theories, 1999, <http://levine.sscnet.ucla.edu/archive/ittheory.pdf>
- Patry W.F., Copyright and the Legislative process-A Personal perspective, Cardozo Arts and Entertainment Law Journal, Vol.14, No.1, 1996,
- Prica R., Zaštita stranih autora u SAD, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 49, broj 1-2, 1962,
- Pugatch M.P., Intellectual Property Policy Making in the 21 Century, The WIPO Journal, Vol. 3, No. 1, 2011,
- Radojković Ž., Pravna priroda autorskog prava, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 24, broj 1-2, 1964,
- Radovanović S., Autorsko pravo Srbije u evropskoj perspektivi, Zbornik radova, Pravni fakultet, Novi Sad, volumen 40, broj 3, 2006,
- Radovanović S., Zastarelost potraživanja naknada organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava, Zbornik radova, Pravni fakultet, Novi Sad, volumen 48, broj 4, 2014,
- Regibeau P., Rockett K., The Relationship Between Intellectual Property law and Competition Law- An Economic Approach, University of Essex and CEPR, 2004, EconPapers <http://repository.essex.ac.uk/2851/1/dp581.pdf>
- Spaić V., Razvoj autorskog prava, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 42, broj 1-2, 1986,
- Stojanović M., Bernska konvencija za zaštitu književnih i umetničkih dela, Arhiv za pravne i društvene nauke, Udruženje pravnika Jugoslavije, Beograd, volumen 42, broj 3-4, 1986,

- Towse R., Handke Ch., Regulating Copyright Collecting Societies –Current Policy in Europe, Society for Economic Research on Copyright Issues (SERCI), Annual Congress 2007,
- Veselinović P. J., Intervencija države u sprečavanju monopolizacije kao potencijalna opasnost u ograničavanju autorskih prava, Zbornik radova, Pravni fakultet, Novi Sad, volumen 47, broj 1, 2013,
- Volarević N., Pravna priroda kolektivnog ostvarivanja autorskih i srodnih prava, poseban osvrt na njegovo uređenje u Republici Srbiji, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, časopis za pravnu teoriju i praksu, volumen 85, broj 11, 2013,
- Vučković Radovanović M., Novo autorsko pravo u nas i u svetu; nove granice slobode ugovaranja, Zbornik radova, Pravni fakultet, Novi Sad, volumen 31, broj 1-3, 1997.